

književnost

Prof. dr. Asim HALILOVIĆ
 Poetski glasovi Gračanice
 Muhamed Sejid MAŠIĆ
 Allah zove poglede u svemir
 PJESNICI:
 Edvin MUJINović
 Mirza DEDIĆ
 Hasan PUŠKAR
 Amir MAŠIĆ
 Mevludin SPAHIĆ

Prof. dr. Asim Halilović

Poetski glasovi Gračanice

Ljupka i ubava šehar Gračanica od-vazda je vjekovala s vijekovima, kako na privrednom i ekonomskom, tako i na duhovnom planu. Tokom njena razvoja nicali su značajni spomenici materijalne kulture, osnivane su mnoge institucije – vjerske (džamije, mektebi, medrese, kutubhane, derslane) i svjetovne (Sahat-kula, općinsko, nekad sresko-kotarsko načelstvo, Narodna biblioteka i druge javne i privatne zgrade).

Sredinom osamnaestog stoljeća u Gračanici je utemeljena medresa Hadži Halil-efendije, preko puta Ahmet-pašine džamije u čaršiji, a početkom devetnaestog, Osman-kapetan i Murat-kapetan (oba iz Gradačca) osnovali su još dvije medrese. Uz ove islamske srednje škole postojale su i biblioteke koje su posjedovale ne samo vjerske nego i svjetovne knjige, uglavnom rukopisne prijepise. Posebno mjesto zauzima Hadži Halil-efendijina biblioteka. Ovaj veliki gračanički dobrotvor, rođeni Gračanlija, sredinom osamnaestog stoljeća živio je i radio u Beogradu kao kjabat-baša (glavni pisar, odnosno, sekretar) u mešćemi (sudnici), a istovremeno i kao muderis Carske medrese. Prema podacima iz djela dr. Lamije Hadžiosmanović, profesora Sarajevskog univerziteta, najvećeg stručnjaka za historiju bibliotekarstva Bosne i Hercegovine, Hadži Halil-efendija je 1737. godine sve svoje knjige, koje nose pečat s njegovim imenom, uvakufio u posebnu biblioteku, smještenu u Pervane džamiji u Gračanici. U Osman-

kapetanovoj medresi postojala je manja knjižnica u kojoj su se nalazile vrijedne rukopisne knjige sa područja Gračanice. Bila su to pretežno djela na orijentalnim islamskim jezicima – arapskom, turskom i perzijskom, ali je bilo i rukopisa na bosanskom jeziku. Uz to, u gradu je postojalo i nekoliko privatnih biblioteka čiji su vlasnici mahom bili bogatiji pripadnici uleme. Biblioteke su se zvale kutubhane – prema arapskoj riječi kitab – knjiga. Svaki osnivač uvakufljenih institucija ostavljao je vakufnamom (testamentom) dio svoga imetka za održavanje tih ustanova.

U novije vrijeme, početkom međuratnog razdoblja, izvršene su pripreme za osnivanje Narodne biblioteke, čija je osnivačka skupština održana u junu 1924. godine. Utemeljenje ove knjižnice organizovali su Mustafa Kamarić, student i Hajrudin Bujukalić, učenik Šerijatske gimnazije. To je od osnutka bila nacionalno i konfesionalno mješovita biblioteka koja aktivno djeluje i danas.

Neophodno je spomenuti i starije prepisivače iz ranijeg vaktā, kao što su Muhamed Ibn Murad Bošnjak iz tvrđave Soko i gračanički kadija Muhamed Ibn Ibrahim Bošnjak, koji su prepisivali islamska vjerska i književna djela krajem osamnaestog i početkom devetnaestog stoljeća.

Uporedo sa razvojem kulture, u Gračanici je stasala trgovina, zanatstvo i gospodarstvo uopće, a u posljednjih pedesetak godina i snažna industrija. Svjetovno školstvo je također značajno uznapredovalo – osnovno obrazovanje (na području cijele općine), srednjoškolski centar, a izvjesno vrijeme i isturen i punkt Pedagoške akademije Tuzla s Odsjekom razredne nastave kad je trebalo doškolovati mladi

učiteljski kadar. Tu je blještav Dom kulture, veleljepan novi objekat, ispunjen različitim sadržajima (Bosanski kulturni centar, Biblioteka “Dr. Mustafa Kamarić”, bioskop, radio-stanica, nekoliko manjih i većih dvorana), odistinsko središte umjetničkog života i informisanja. Broj intelektualaca se iz godine u godinu uvećavao (profesori, slikari, ljekari, inženjeri, pravnici, ekonomisti i drugi).

Prirodno je da je u tako razvijenoj sredini, pored usmene (epska narodna pjesma *Ženidba age Hasanage* zabilježena je u Gračanici prije više od stotinu godina), cvjetala i pisana književnost o kojoj ćemo ovdje govoriti. Grad sa bližom i daljom okolinom ima bogatu folklornu prošlost – narodnu priču i pjesmu, često isprepletenu muzikom i igrom u sinkretiziranoj vezi, a isto tako legende, anegdote i usmena kazivanja, kao i specifične etnografske odlike, o čemu su marljiva pera vrsnih stručnjaka obilno i znalački pisala. Svoju bogatu kulturnu baštinu mudri mještani ovoga grada znali su pomno očuvati i prenositi je u amanet mladim naraštajima, što nije baš čest slučaj u nekim drugim mjestima.

Kao velik i bogat kadiluk još iz turskog vaktā, ova je Čaršija imala značajan utjecaj, ne samo trgovinsko-obrtnički nego i kulturni, na ostala veća mjesta svoga područja, a to su, među ostalima (prema mapi Kadiluk Gračanica početkom devetnaestog stoljeća), Srebrenik, Gradačac i Modriča. (Bosanskog Šamca i Orašja nema, oni su novijeg datuma). Ovdje je često, gotovo svake godine, bivalo upriličeno zajedničko učenje Mevluda, na što je pozivana i ulema iz drugih mjesta. Ove i slične vjerske ceremonije svakako spadaju u segment

islamskog prosvjećivanja i kao takve ulaze u domen duhovne kulture.

Jedan od najsuptilnijih poetskih stvaralaca iz starije generacije bio je rahmetli **Muhamed Mašić** (Gračanica, 1913-1978, Gračanica), čije pjesničko djelo još nije potpuno istraženo niti revalorizirano. Pjevao je na bosanskom i arapskom jeziku, a bio je istaknut i kao prozni pisac i prevodilac. U razdoblju između dva svjetska rata tuzlanski *HIKMET* i drugi muslimanski listovi (*ISLAMSKI SVIJET*, *ISLAMSKI GLAS*, *MUSLIMANSKA SVIJEST*, *SLOBODNA RIJEČ* i dr.) ustupali su mu svoje stranice za njegove pjesme, pretežno religiozne. Bio je posebno vješt u sastavljanju tariha (hronogrami, epitafi), koji predstavljaju specifičnu, ne samo formu nego i sadržinu u orijentalnim islamskim književnostima, pa i kod nas.

Kao sin uglednog alima hadži Smail-efendije Mašića, muderisa, Muhamed je također stekao vjersku izobrazbu u medresi, a zatim se, kao autodidakt, sam usavršavao u širokom, sveobuhvatnom smislu, tako da je dosegao eruditivnost kakva se rijetko susreće. Njegov marljivi i mudri sin dr. Izet Mašić uložio je ogroman napor da sakupi barem dio tariha, u kojima je njegov rahmetli otac bio nenadmašan, i objavio ih u knjizi "Tarihi Muhameda Mašića", sa obimnom studijom (na tridesetak stranica) o životu i djelu ovoga tarihopisca.

Pored hronograma i duhovne lirike, Muhamed Mašić je napisao i nekoliko proznih knjiga – "Moji stavovi", "Moja uvjerenja i vjerovanja", "Moje gledanje na

velesile svijeta", "Džemaludin Afganija – njegov život i djelo" i druge. Uz to, vrlo uspješno je prevodio s arapskog najznačajnija djela Medžnuna, Džemaludina Afganija, Muhameda el Behije i drugih klasika. Veliki dio toga književnog blaga, uglavnom u rukopisima, ali i u štampanim izdanjima, zaplijenjen je i uništen u vrijeme boljševičke vlasti, a autor je u više navrata odležao po nekoliko godina u tamnicama Doboja, Zenice i Tuzle, kao "neprijatelj naroda i države". Muhamed Mašić je bio nepoćudan za bivši režim. Dočim, dok je čovjek zaokupljen aktivnošću, smisao historijskog procesa zaklanjaju mu svakidašnjica i trenutačni ciljevi. Neki literarni teoretičari smatraju da su pisci vrlo često neukrotivi, a bez toga – kako oni misle – nema stvaralaštva.

Opisujući svoja iskustva i vlastite stavove, sa žarom i neposredno, Muhamed Mašić je postao značajan pjesnik i dao je snažne i slikovite opise pojedinaca i događaja. Iako mu je stih bio tradicionalan, usklađen sa klasičnom arapskom metrikom, vrlo pomno je znao lirski emocionalno oživjeti motiv bogatom sopstvenom leksikom i originalnim metaforama. Njegovi nazori su duboko ukorijenjeni u islamsko prosvjetiteljstvo. Potraga za svjedočanstvima nepomućene emotivnosti i misaonosti uputila ga je ka arapskom klasičnom pjesništvu ranijih vremena, kao što je Medžnun iz plemena Amr, pravim imenom Kajs bin Mualavah, koji je ime Medžnun dobio stoga što mu je nesretna ljubav prema Lejli otela zdrav razum i dovela ga do ludila. Bio je to odistinski karasevdah. Ljubav između Medžnuna i Lejle, čija je osnova u staroj arapskoj književnosti, nadahnjivala je kasnije turske i perzijske pjesnike, te su taj

motiv koristili u svojim umjetničkim tvor-evinama. Mašićevi prepjevi Medžnunove ljubavne poezije zaplijenjeni su i uništeni, uz druge vrijedne rukopise, prilikom njegovog posljednjeg hapšenja 1972. godine. Bio je to neprocjenjiv gubitak za kulturu naše zemlje. Ovoliki trud i predani rad Muhameda Mašića predstavljaju dominirajuće orijentire u književnoj tradiciji, a istovremeno slove kao potpuno uobičajen izraz plodotvornih dodira dvaju civilizacijskih krugova – islamskog Orijenta i naših prostora koji pripadaju Evropi.

Muhamed Mašić je prije i iznad svega bio veliki alim, ehli-mumin, iskren vjernik, što očituje i u jednoj pjesmi koju je objavio u svojoj dvadeset drugoj godini života, a koja bi se današnjom leksikom mogla nazvati programskom. Pjesma nosi naslov

*i da islam slavu
nosi kad se koplja
lome,
da nikada dušmani
mu ne mogu da
ude!*

Ovakvo stajalište Muhameda Mašića potkrijepićemo izdvojenim mislima iz jednog napisa Ahmeda Seku Turea, bivšeg predsjednika Republike Gvineje: "Istina ne brani samu sebe, nego je obaveza ljudi, koji u nju vjeruju, da to čine, pa odavde proizilazi zadatak muslimana da čuvaju islam, što je moguće ostvariti zauzimanjem sljedeća dva stava: prvo, duboka vjera u islam i iskrena primjena njegovih poruka, i drugo, onemogućavanje neprijateljima islama da ga napadaju. Islam je došao za dobro čovječanstva i njegovo usrećenje."

MOJA ŽUDNJA

*Ja ne žudim ni za
malom ni za
velikom slavom,
a ni za tim da me
svijet broji u
pjesnike
ili zove borcem
pera, književ-
nikom, lavom...
To uopće nisu za
me nikakove dike.*

*Ja ne žudim ničim
ovom, nego samo
tome –
Sveta Riječ
Vječnog Tvorca
najviša da bude*

Ešref Ćurić, po zanimanju učitelj, kasnije nastavnik, pored osnovnog zanimanja – rada u školi, bavio se novinarstvom i književnim stvaralaštvom. Napisao je roman za omladinu, pod naslovom "Među zvijezdama", u kome tretira problematiku NOB-e 1941-1945. Tu su isprepleteni patriotski i socijalni motivi. U središtu zbivanja su siromašni drvosječa Huso i njegov sin Mirza. U djelu je odslikan ustaški teror nad nevinim ljudima, od koga strada i Huso, pošto je prethodno iskupio svoj život zadavivši jednog zločinca. Radnja je data stereotipno, realističkim metodom, bez unošenja spisateljskih inovacija, a ličnosti su, u istom maniru, izvajane dosta uspješno te djeluju kao živi ljudi. Tekst obiluje oveštanim frazama o eksploataciji radnika, te podsjeća na

mitingaške govore komunističkih političara kad su se osvrtni na kapitalistički sistem. Unatoč kritičarskim primjedbama, priča ipak nije nezanimljiva.

Hajrija Bećirović je pjesnik skromnih kvaliteta, ali vrlo marljiv i uporan. Dosad je objavio sedam knjiga poezije, a zastupljen je i u nekim zajedničkim izdanjima. Uz to, piše i prozu. Stiče se dojam da se boji prolaznosti života, kao da neće stići ispuniti svoj spisateljski plan. To nije pošlo za rukom ni jednom piscu, svi su ostali dužni i sebi i svojim čitaocima, ako su ih imali. Ovaj poeta piše pretežno životnu poeziju, ponekad autobiografski orijentiranu, kao što su pjesme u posljednjoj zbirci – "Slika života", gdje se posebno ističu: "Istina djetinjstva", "Izazov budućnosti", "Riječ" i još neke.

U pjesničkoj naraciji ovoga pisca ima melodramskih akcenata, a njegove inspirativne težnje ne uspijevaju ostvariti potpuniju sliku svijeta. U djelu "Demoski prah" naslućuju se odbijesci Zolinog naturalizma. U nastojanjima da bude unekoliko moderniji, iznad realističnog standarda, Bećirović to pokušava postići igrom riječi koja ne rezultira estetskim dojmom.

Tajib Omerdić je pjesnik koji se dosta kasno javio jednom zbirkom pjesama, pod naslovom "Od obale do obale". To su ostvarenja različite motivske sadržine i neujednačene umjetničke vrijednosti. Ima tu lutanja, amaterskog nesnalaženja u ovom odgovornom poslu, ima nedostatka šire eruditivnosti, nedovoljne samokontrole i samokritičnosti, nategnute misaonosti i nadrifilozofičnosti o čovjeku-

vom trajanju u vremenu i svijetu, o prolaznosti života, o motivima, dakle, koji su rabljeni otkako postoji poetska tvorevina, iz onih davnih zemana kad se utemeljivala palača pjesničkog umijeća.

Dočim, neke pjesme nisu lišene prefinjene blage emotivnosti, padaju u oči svojom skromnom nenametljivošću i prevladavanjem tradicionalnih klišeja, da bi se zaplovilo u novi, humanistički angažirani tonalit. Biće da je Mirzet Hamzić, književni kritičar i pisac predgovora ovoj knjizi, bio u pravu kad je – kao najuspješniji – izdvojio ciklus "Lutanja u snu", ali ne cijeli krug nego samo izabrane almazli pjesmice, kao što su – "Stara kuća", "Olujne i gromovi", "Stjepanska vrela" i još neke. Omerdić je pokazao da ima stvaralačkog poetskog dara, ali je neophodno da mnogo više radi, da bude kritičniji i odgovorniji prema vlastitom pjesničkom proizvodu, da ne rabi oveštale motive.

Vispreni francuski književni teoretičar Nikola Boalo još davne 1674. godine, u djelu "Pjesničko umijeće" postavio je ključnu tezu da dar i rad moraju ići zajedno. Dar bez rada, bez čitanja, učenja, izgrađivanja erudicije, neće dati nikakve plodove, niti pak sam rad, tj. stvaranje, pisanje bez dara. Omerdić je, koliko se vidi iz njegove poezije, najuspješniji u slikanju prirode i prirodnih pojava. Ne treba se truditi, općenito rečeno, da se versom odgovori na događaje i raspoloženja u zemlji (u nacionalnom smislu) ako to čovjeku ne polazi za rukom.

Mevduin Spahić piše prozu i poeziju, zatim recenzije i književne kritike, a bavi se i esecistikom. Dosad je objavio

deset knjiga, a sarađuje i u zajedničkim publikacijama i književnim časopisima. Ovdje ćemo se osvrnuti na dva Spahićeva djela "Mržnja zvijeri", duža pripovijest, i "Mali pirati", stihovana avanturistička priča za djecu.

Prva obrađuje ratnu temu i predstavlja stanovitu inovaciju među značajnim brojem djela najnovije ratne književne produkcije u našem kraju. To je priča o čovjeku koji se u prvi mah nije snašao u nametnutoj situaciji četničkog terora. No doživjevši i sam na svojoj koži torturu i zlostavljanje, on se postepeno osvješćuje i pokušava shvatiti da je bio zatrovan lažnim bratstvom i jedinstvom i ispolitiziranim zajedništvom. Tek na kraju, kad je – kao Bošnjak – postao svjestan svoga neizdrživog položaja u gradu koji su četnici okupirali, odlučuje se za akciju, u kojoj i sam gubi život. To bi, uz brojne epizode, bio siže pripovijesti.

U dosta spretnoj kompoziciji fabule, uz piščevo minuciozno detaljiziranje, kreće se glavni junak – Hasan, intelektualac, novinar – koji, u početku, strpljivo nosi svoju sudbinu, da bi na završetku, sa stajališta svojih osobnih emotivnih drhtaja, ponukan patriotskim pobudama, svjesno poklonio svoj život i čitavo svoje mlado srce domovini i narodu kome pripada. Iako se po svom tematskom okviru ova novela čini uska, iznijansirana analiza psihe i emocionalnih manifestacija centralne ličnosti proširuje njen problemski i motivski krug. Mora se, međutim, reći i to da autor – kad je u pitanju mogućnost zalaženja u psihološku dubinu i nijansu – nije uvijek bio na visini zadatka koji je sebi postavio. To je donekle umanjilo književno-estetsku vrijednost djela.

Dočim, ova manjkavost je znatno nadomještena dinamičnošću fabule i snagom umjetničke uvjerljivosti ove proze. Uz to, u njoj su dosta vjerno odslikani patološki likovi četnika i njihovih starješina koji, reklo bi se, iz pukog zadovoljstva čine strašna i jezovita nedjela.

Spahićev je pripovjedački jezik jednostavan, snažan i slikovit, a stil elementarno zgusnut i silovit.

Poema "Mali pirati" svojom poetičnošću, zanimljivošću i osebnostnošću sama sebe preporučuje. Tema je izrazito dječija – avantura trojice dječaka koji su splavom krenuli niz rijeku da traže adu s blagom, što u svjetskoj književnosti za djecu nije ništa novo, ali je originalan način na koji autor razvija radnju. Idejna usmjerenost pjesme sadržana je u vaspitnoj komponenti: razvijanje izdržljivosti ("uspjeli smo izdržati") i čvrstine, a iznad svega – dječackog drugarstva. Mali gusari su se pokazali izuzetno hrabri već prve noći kad ih je uhvatila oluja – gromovi, munje, hladan vjetar sa još hladnijim pljuskom, što su mališani herojski izdržali. Prolom oblaka ih nije pokolebao, nego im je ulio novu snagu da produže dalje ka svome cilju, što također snažno odgojno djeluje: život je grub i surov, no ne smije se pokleknuti pred prvom preprekom, nego se mora ići naprijed – poslije kiše vedrije je nebo. ("zora srebrom dan donosi").

Spahićeva pjesnička majstorija i pedagoška umješnost da svoje nestašne junake dovede u iskušenje u kome će se sami snalaziti, donositi važne odluke i time ispoljiti čvrstinu karaktera i snagu volje – urodila je plodom: dobili smo nesvakidašnju pjesničku tvorevinu koja, povezana s prirodom, zrači visokim i nepok-

olebljivim moralom. U jednostavnu pustolovnu fabulu pjesnik unosi surovu i jezovitu sliku podivljalih prirodnih sila, što kod mladih čitalaca pobuđuje znatan interes, tim prije što je ovaj žanr u dječijoj literaturi posljednjih decenija prilično zanemaren i zapostavljen. Tome će značajno pripomoći i sama imena malih junaka: vođa im je Džemo Buk, prekaljeni riječni vuk, visoki Taso, pirat bosí, što stari šljem na glavi nosí, i mali Šonte, naoružan bajonetom za pojasom, ko mačeto.

Stil i jezik poeme autor je vrlo uspješno prilagodio dječijem uzrastu.

Mirza Dedić piše isključivo poeziju. Dosada je objavio tri knjige stihova – “Raskopčana djevojka”, “Uinad nama” i “Kamenovanje ptice”. Ovdje ćemo se zadržati na drugoj i trećoj. Pjesme u zbirci “Uinad nama” prilično su ujednačene umjetničke vrijednosti. U mnogima od njih autor je poznate motive (ljubav, nada, riječ, žena, pjesnik, posveta) originalno osmislio i dao im svježu sadržinu, dok je u nekima i motivski izvoran. Vidne su leksičke i sintagmatske inovacije, uz skladne metafore. Stih teče glatko i dopadljivo, što umnogome doprinosi poetskom šarmu djela. Motivska raznovrsnost ove lirike znatno doprinosi razbijanju monotonije u zbirci, što nije beznačajno. Vrlo suptilno uspijeva autor opjesmiti – umno i vješto stihovno uobličiti svoje misli i emocije, svoja rezoniranja i raspoloženja i uopće svoja mladalačka viđenja suštinskih problema života i ljubavi. U tu egzistencijalnu problematiku Dedić inventivno i lirski veoma oštromno prodire i nudi nam svoje gledanje na njeno razrješenje. Nizom lir-

skih i tehničkih elemenata u izražavanju prelijeva pjesničke supstance, Dedić unosi jedan svojevrsan i posve osebujuć duh artizma u svoje stvaralaštvo i time nam se nameće kao nov, originalan i neponovljiv.

Zbirka “Kamenovanje ptice” sastavljena je, uglavnom, od lirskih minijatura koje u nekoliko kratkih stihova kazuju vrlo mnogo. Ova misaona sabijenost i nabičenost, ova konciznost izraza i pregnantnost forme može biti odlika samo umnih stvaralaca koji su uz to i veoma emotivni. U dvadeset šest pjesama autor je pretočio svoju lirsku autobiografiju, natopljenu mišlju i osjećanjem, prodirući u ono suštinsko što tišti mladog čovjeka, ne libeći se ni ponekog vulgarizma, što je isto tako – pretežno – odlika mladih ljudi. Kao ilustraciju ovoga što je rečeno, navešćemo jednu od ovih biser-minijatura, koja se za nijansu izdiže iznad ostalih:

*Kad imaš sve
I kad više ne znaš
Gdje bi
I čime,
Dođe ti tako poruka:
Vrijeme je da ideš.*

Mirzet Hamzić piše kritiku, esejistiku i dokumentarnu prozu. Nama je ovdje zanimljiv kao recenzent i književni kritičar, stručnjak izoštrena oka, izuzetne moći zapažanja, vanrednih sposobnosti da uoči prave vrijednosti i zanimljive detalje u umjetnosti koju prikazuje. Uz to je beskompromisan objektivist kad ukazuje na manjkavosti i loše komponente, bez straha da će autoru doći na hater. Odlika njegova umijeća je duhovna spoznaja kao jedinstvo

razuma i emotivnosti, a u krvi su mu stanoviti ideali čvrstoće. Kao psiholog i analitičar – esteta, on uranja u svijet djela, posebno likova (ako je djelo prozno) i njihovih postupaka, te iz toga izvlači iskaze o umjetničkim vrednotama stanovite knjige. Za njega se može reći da je predstavnik esteticističke književne kulture, na šta asociraju srodne predodžbe iz njegovih zgodimičnih kritičkih osvrtu na pojedina izdanja.

Omer Hamzić se bavi historijskom i dokumentarnom prozom i publicistikom, što ne ulazi u predmet ovoga prikaza. Potrebno je, međutim, istaći da je ovaj pisac koautor dviju veoma zapaženih knjiga – “Gračanica i okolina u NOB-u i revoluciji” (sa Esadom Tihićem) i “Odbrana Gračanice 25.5.92” (sa Mirzetom Hamzićem).

Kao plodovi njegovog istraživačkog rada iz povijesti Gračanice, osobito privrede, trgovine i obrta, javljaju se brojni mu napisi, posebno u “Gračaničkom glasniku”, čiji je ključni pokretač, a od prvog broja slovi kao zamjenik glavnog i odgovornog urednika ovog časopisa. (O “Gračaničkom glasniku”, njegovom značaju i ulozi u kulturnom procvatu Gračanice pisaćemo u nekom drugom časopisu).

Književni klub “Vidici” Gračanica osnovan je u maju 1984. godine. Radio je do početka agresije na Bosnu i Hercegovinu i u tom vremenu izdao tri zbornika radova – “Vidici”, “Vidici 2” i “Vidici 3”, kao i zbornik radova “Intime i metafore” Književnog kluba Modriča. Uz to, objavio je preko trideset knjiga poezije i proze raznih autora, među kojima se izdvajaju:

Ešref Ćurić – “Među zvijezdama” i “Ruža za sestru”, Mirza Dedić – “Uinad nama” i “Kamenovanje ptice”, Mevludin Spahić – “Nebesnica”, “Prljavština sjaja”, “Gluharenje”, “Prostranstva tame” i “Mali pirati”, Fikret Džinko – “Cvjetaju vinjete u prolazu”, Hajrija Bećirović – “Vremenom i srcem”, Raza Delić – “Vjetrovi moje mladosti”, Kasim Deraković i Hajro Planjac – “Igra sunca” i druge.

U neku ruku, kao nastavak zbornika “Vidici”, istina, u manjem obimu, “Gračanički glasnik” je već od prvog broja uveo rubriku KNJIŽEVNOST u kojoj se donose radovi odabranih autora, kao i novih, još neafirmisanih pisaca, a uz to se, iz kritičarskog ugla, daje i pregled novih knjiga.

Za četvrti broj “Glasnika” izbor je pao na neobjavljene radove nekolicine pjesnika.

Izbor iz neobjavljenih rukopisa

EDVIN MUJINOVIĆ

(tri pjesme)

Okus

Sve zbog nedorečenog oticanja,
sljepokazi krunišu nasljednike,
dok milenijumi ispisuju crne grafite,
klešući statue konjanicima pakla
koji strijeljaju pjesnika u okolini Granade.

Vjetar je već raznio klicu.
Nosnice halapljivo udišu plodove,
svakodnevno gubeći okus,
al kasno uvidjelo očajanje
neubranoj žetvi svjedoči na pokopu.

Već je odavno sve izrečeno.
Knjižnice su pogasile svjetla,
dok filozofija, prefarbana porokom,
imperijom gladi osvaja prazna srca,
moj se Balkan rasprodaje na tržištu.

Zaneseni konjanici mijenjaju zlatne
potkovice,
otpadnim materijalom Luciferove
ideologije,
sanjajući da je umjetnost isklesati čovjeka
u lik poslušnog robota,
ne znajući da Kolumbo nije slučajno zalutao.

Osluškujem bat zahrđalih kopita,
s konjanicima u srednjevjekovnim
odorama,
i zadovoljan osmijeh Filipa i Katarine,
dok prebrajaju cifre u podzemnim
kompjuterima,
moje se mesijanstvo u bujici neznanja topi.

Drumovi kroz močvare i klance

Pod kliktajem samovolje krunišu se siluete,
u utopljenom carstvu opljačkanog vremena,
al' moje snoviđenje moć je mojih vizija,
ukorijenjenih odvajkada kroz potomstva.

Sve te igre kroz pisane iskaze
i usmene dijaloge, usklađene nečastivim,
očvrstile su i omedile komad pustare,
izvajan i vremenom i bremenom.

Pantha rei, pantha rei...
Odlaze pogureno sinja veličanstva,
zbavivši krune s oglodanih glava,
dok iz svemirskog ogledala porota promatra.

Iz otopine leda umjetnik oslika pejzaž.
Iz močvare izroni slika nesvakidašnja.
Ti što su opljačkali jedno vrijeme,
ispružaju dlane, iščekujući otvaranje vrata.

Izronjavanjem iz klanca uviđena slika
opozvala je opljačkano vrijeme,
i carstvo krunisano otokom neznanja
otpjevalo je posljednju ariju nečastivom.

Pantha rei, pantha rei...

Čovjek i kamen

Ovdje su i čovjek i kamen jednoga roda,
i dišu jednom dušom.
Pa ako tko smrvi jedan kamen,
tad umire i jedan čovjek,
a ako umre jedan čovjek,
umire i duša u kamenu.

U ovoj dragoj pustahiji
koliko je kamenja, toliko je i ljudi,

i otkako je vremena, vazda odolijevaju
sudaru uragana,
tako se i pjesma rađala iz krvi i čovjeka i
kamena.

Ako ovdje upitaš Bošnjku za bol i sreću,
čućeš odgovor: "Čekaj da upitam kamen."
Ako upitaš kamen, reći će ti:
"Čekaj da upitam svog Bošnjku."

MIRZA DEDIĆ
(pet pjesama)

Krvavi svatovi

Teškim korakom
krvavi
teži nego vozovi
idemo
crveni krovovi
srušeni
pa neki rovovi
u polju
pušteni volovi
riču
iza njih ponori.

Za bezimenu

Sjećam se jutra
i jeseni
bješe to molitva
krvavih ptica
a ona sama
iza nje ništa
samo vjetar
i dijete piša.
Još uvijek ne znam
ko je ta bila

sjećam se samo
za brata pita
kupujem novine
i vidim slika
djevojka leži
košulja ista
iza nje dijete
i neka ptica
preko njih pada
krvava kiša.

Čovjek

Tražili
od mene
pitali
me
šapatom
šta
bi
ti
da
postaneš
kad
ozreliš
kao
krošnja
uzdizao
sam
ramena
i
rekao
ČOVJEK.

Zmije neka svjedoče

Ustani djevojko.
Tvoje je da pozdraviš jutro.
Neko će postelju dići.

Neko će razmjestiti ruže.
Kamen će dotjerati
u suzu sve pretočiti.
Zmije neka svjedoče
da je i ovdje jednom grijalo
neko sunce.

Ne tuguj

Kišna
će
noć
odati
poštu voljenoj.
Ista
će
noć
da
ne
bi
bilo
suza
otpratiti
svatove
tamo
do
maćehe.
I sve to neće trajati dugo
jer vječnosti nema.

HASAN PUŠKAR
(pet pjesama)

Traganje

Pokaži mi put
i bit ću spreman
da zaboravim
bol na licu
godinama tesanu

rukom vremena.

Pokaži mi put
i ja ću znati
gdje prestaje strah
kad se krv razbije o ivice tišine.

Pokaži mi put
i kad me jutra vuku
u podsvijest
do osame.

Očekivanje

Čeka na tebe
tiha spokojna
i neuništiva
utvara tame
dolazi
korakom dostojanstva
vladajućeg nad
potčinjenim
bez žurbe
učtivo
kuca na vrata
tvojih snova
u haljini
hladne elegancije
gospođa smrt.

Plave usne

Mjesec večeras
liči na tebe
hladan i blijed
od ponosa
daleko od mene
otuđen i sam
kralj na prijestolu
bez podanika.

Mjesec večeras
poprima obris
tvojih plavih usana
što su ljubile ljubav
i kidale meso
mojih nezrelih
godina.

Kamena lica

(Na pola puta)

Vrijeme se iskrivilo
u luk iznad grada
koraci bezimernih
marširaju u prošlost
skupljajući parčad
razbijene mladosti
u mozaik nesavršenstva
istrošene mumije
čekaju na red
za svoj blagoslov
a njihove sjene
vise po zidovima
kao opomena slijepim
gdje se to izgubio sjaj
sa ukočenog lica
mojih prijatelja
negdje na pola puta
strah od istine
budi niske pobude
i ubija ljubav
u vjeru i ljude.

Mezar nepoznatog vojnika

Vjetar u prolazu
juriša na nišane humke
nepoznatog vojnika
sunce u zenitu
prkosno se smije

nadolazećoj tami
 što pruža svoje
 nevidljive konce
 niz padinu
 starog mezarja
 Bože
 zašto osjećam strah
 u ovim trenucima slabosti
 dok vjetar tjera
 uvehlo lišće sa obližnje lipe
 zašto osjećam strah
 dok me misli nose
 putevima kopna i neba u
 vječni zavičaj.

AMIR MAŠIĆ
 (tri pjesme)

Komšije dživstanari

U Bosni bilo teško vrijeme,
 četiri godine bjesnio rat,
 kraj moje kuće pala granata,
 izrešetala cijeli jedan sprat.

Geleri napravili bezbroj rupa
 u koje su čudne sobe stale,
 donijeli vrapci travu i sijeno,
 napravili sebi stanove male.

I svakog dana, kad sabah svane,
 vrapci me bude dživkanjem slatkim,
 na prozoru mom veselo oni
 jave se meni pozdravom kratkim.

“Dživ, dživ”, čuje se glas dživstanara,
 “Ustani, gazda, svanuo je dan,
 izvini, nismo dobili platu,
 ne možemo opet platiti stan.”

Otvorim prozor i stavim mrvu
 pa pogledam podstanare svoje,
 oni veseli, dobili hranu,
 vrteći glavom na prozoru stoje.

A onda veselo prhnu u zrak
 i naprave jedan akrobatski krug,
 time mi oni stave do znanja
 da sam im dobar ja gazda i drug.

Smrt jedne muhe

Otvorila mama pendžer
 da u nišu zraka uđe,
 u kuhinji pretoplo joj,
 kraj šporeta pere suđe.

Tad doletje muha crna,
 uvuče se kao stuha
 i uletje u posudu,
 u kojoj se mlijeko kuha.

Mislila je, napiće se
 u posudi slatkog mlijeka,
 vrelo mlijeko spurilo je
 pa joj sada treba lijeka.

Jadna muha koprcu se
 i u šerpi traži spasa,
 vrelo ringla, bijelo mlijeko
 još više se zatalasa.

I odjednom nesta muhe,
 baksuzno joj bilo jelo,
 ugasi se muhin život,
 proguta je mlijeko vrelo.

S tog ne žal'te muhu, djeco,
 bila gdje joj mjesto nije,
 zagadila slatko mlijeko
 koje treba da se pije.

Kada sutra ugledate
muhu da po sobi leti,
čvaknite je muharicom
prije neg' u šerpu sleti.

Preča vam je šolja mlijeka
neg' sto muha štetočina,
zato treba svaka kuća
muharica pet da ima.

Lutka joj se danas ne da

Pred izlogom jednog dana
stoji mala Alma ćutke
i posmatra, diveći se,
u izlogu lijepe lutke.

Gledajući lutke razne,
mala Alma uzdisala,
u ruci joj samo marka,
a lutke bi sve imala.

Kupila bi i barbiku,
kupila bi i mornarku,
kupila bi ćelavicu,
kupila bi lutku svaku.

Gleda marku, gleda lutke,
sve veća se želja stvara,
da je znala za te lutke,
ponijela bi više para.

I na kraju Alma reče:
"Lutka mi se danas ne da",
pa za marku ona kupi
dvije kugle sladoleda.

Dok sladoled Alma liže,
pred izlogom opet stoji
i u sebi lijepe lutke
dugo, dugo ona broji.

MEVLUDIN SPAHIĆ

Sporedni svijet

Posljednja adresa gola tišina
ili predah između rata.
Okovi prokletstva stalno stežu
u tjeskobu mitskih požara i revolucije.
Ništa nije sigurno i konačno
jer tok svega ima krivudav put.
Vrtlozima vjetrine, prepoznavanje zbilje.
Lome se koplja o vjetrenjače.
Pjenom bijesa vrišti se kletva
sa praga podnošljivog,
sporednog svijeta.

Poročni

Kopam po mozgu u potrazi za smislom
u crnoj rupi noći.
Mjehur vječnosti nagriza pacovi
i monstrumi mraka.
Kroz zidove dopire tutanj grada
i razbijena galama varvara civilizacije.
U prostoru krvarenja svijeta i iskušenju
kukavičluka
pobjednički ološ sa lažnim vrijednostima,
zatrpava grad žoharima i smećem.
Promiču muke i tjeskobe.
Velikim zgoditkom patuljasti ljudi,
satrapi prljavih ruku,
u slavu neizbježne smrti, griješe
i porok troše.